

כי קרוב אליך הדבר מאוד בפוך ובלבבך לעשותו
דברים ל, יד.

המיוחד והמאחד במצוות תפילין ציצית וסוכה

"כי קרוב אליך הדבר מאוד בפוך ובלבבך לעשותו" – שעניני התורה ומצוותיה ("הדְּבָר") צריכים להתבטא בכל שלושת הענינים דמחשבה דיבור ומעשה "בפוך" – דיבור, "בלבבך" – מחשבה, ו"לעשותו" – מעשה בפועל.

כלומר: כללות המצוות ("הדבר") הם במעשה דיבור ומחשבה – כידוע שיש מצוות מעשיות, שעיקרם – מעשה בפועל: יש מצוות שעיקרם בדיבור – כמו מצות התפלה וכיוצא בזה. ויש מצוות שעיקרם במחשבה ("בלבבך") – כמו אהבת ה' ויראת ה', אהבת ישראל וכיוצא בזה.

... אבל ישנם שלוש מצוות, שבהם מתאחדים כל שלושת הענינים ד"בפוך ובלבבך לעשותו" (מעשה דבור ומחשבה) ביחד ממש – שכולם חלק מקיום המצווה עצמה (לא רק בתור שלימות והידור כו'), והם – תפילין, ציצית, וסוכה.

בשלוש מצוות אלו מצינו חיוב מיוחד של כוונה בעת קיום המצווה, כמו שכתב הטור [1] בנוגע למצות ציצית, "ויכוין בהתעטפו שצונו המקום להתעטף כדי שנזכור כל מצוותיו כו'", וכן במצות תפילין: ויכוין בהנחתו כו" [2] וכן במצות סוכה – שמאריך לבאר את פרטי הכוונה דמצות סוכה [3].

וכתב הב"ח[4]: "מה שהכריח לרבינו להורות דבְּעֵי שיכוין בהתעטפו, וכן בהלכות תפילין ובהלכות סוכה, נראה, דלפי שכתוב בפרשת ציצית למען תזכרו וגו', ובתפילין והיה לך לאות וגו' למען תהיה תורת ה' בפין וגו', ובסוכה למען ידעו דורותיכם גו', יורה כי עיקר המצוה וקיומה תלויה בכוונתה. שיכוין בשעת קיום המצוה, מה שאין כן שאר המצוות דיוצא ידי חובתם אף על פי שלא יכוין בה כו'".

כלומר: בכל שאר המצוות יוצאים ידי חובת קיום המצוה על ידי קיומה במעשה בפועל בלבד, ללא כוונת המצוה. ואף שמצוה בלי כונה היא כגוף בלי נשמה – הרי גוף (ועיקר) המצוה ישנו בשלימותו על ידי המעשה בפועל; אבל בשלש מצוות אלו – "לא קיים המצוה כתיקונה אם לא יכוין אותה הכוונה"[5]. היינו, שהכוונה היא חלק מגוף המצוה עצמה, ולא רק כוונה שמוסיפה חיות ונשמה בגוף המצוה (כבשאר המצוות).

וכן הוא בנוגע לענין הדיבור – שבמצוות אלו מוכרחת להיות "ברכת המצוות", דלא כאותן המצוות שאין מברכים עליהן, ואדרבה – במצות הצדקה יש הדגשה מיוחדת שאין לברך עליה, כדי שלא לעכב את קיום המצוה בפועל ממש – "פֶּתַח תִּפְתָּח" ו"נִתַּן תְּתֵן" – אפילו לרגע אחד בלבד.

ומכיון שבמצוות אלו (ציצית, תפילין, וסוכה) נחשבים שלשת הענינים דמעשה דיבור ומחשבה – "בפין ובלבבך לעשותו" – בתור חלק מקיום המצוה עצמה, נמצא, שבמצוות אלו מודגש ביותר ש"הדבר" בא "בפין ובלבבך לעשותו" ביחד ממש.

והנה, בין שלש מצוות אלו עצמם – ישנו עילוי מיוחד במצות תפילין: מצות סוכה היא פעם אחת בשנה בלבד – במשך שבעת ימי חג הסוכות. מצות ציצית, למרות היותה בכל ימות השנה – הרי אינה חובת גברא אלא חובת טלית, היינו, שכאשר לובש טלית שיש בה ארבע כנפות אזי חייב להטיל בה ציצית, אבל אינו חייב להשתדל להשיג טלית בת ארבע כנפות כדי שיתחייב בציצית, ורק "בזמן דאיכא ריתחא ענשינן" על שלא השתדל בזה[6].

אבל מצות תפילין – חובת גברא היא, היינו, שיהודי חייב להשיג תפילין ולהניחם מדי יום ביומו. ובנוגע לשבת ויום טוב שבהם אין מניחים תפילין – הרי טעם הדבר הוא מפני ש"הן גופא אות"[7]. היינו, שהענין ד"לאות על ידיך גו'" שבתפילין נפעל מצד עצם ענין השבת ויום טוב.

ונמצא, שבשלושת המצוות שבהם בא "הדבר" "בפיך ובלבבך לעשותו" ביחד – ישנו עילוי מיוחד במצות התפילין, להיותה חובת גברא בכל ימות השנה כולה.

ויש להוסיף בזה: ידוע שצרכי האדם נחלקים לשלש סוגים כלליים – בית, לבוש, ומזון: בית – מקיף הרחוק, לבוש – מקיף הקרוב, ומזון – שנעשה דם ובשר כבשרו.

וכן הוא ברוחניות הענינים – בשלוש המצוות הנזכרים לעיל:

מצות סוכה – בית, שהרי בחג הסוכות ביתו הוא דירת עראי (סוכה); מצות ציצית – חובת טלית. ענין הלבוש;

ואילו מצות תפילין – "חובת גברא" – עצם מציאותו של האדם, דם ובשר מבשרו, בדוגמת ענין המזון.

קטע משיחת ש"פ בא, בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשד"ם ח"ב ע' 808

[1] או"ח ס"ח

[2] שם סכ"ה

[3] שם סתרכ"ה ובכ"ח

[4] שם ס"ח

[5] ב"ח או"ח סתרכ"ה

[6] מנחות מא, א

[7] מנחות לו, ב. טוש"ע או"ח רסל"א

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבייה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה